

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՆՆԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՎԱԿԱՆ ԳՐԱՆՆԵՐԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՒՆՆԵՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ 5 ՅՈՒՆԻՍ 1869

ԹԻՒ 861

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հոռոմի մէջ ըստ նոր տուճարի Գեղեցիկների ճին դուճարուելու ընդհանրական ժողովը մէջ միայն հաւատարմի խնդիրներուն վրայ զբաղուի, այլև եկեղեցւոյն տէրութեանց հետ ունեցած յարաբերութիւնները պիտի քննէ և պիտի որոշէ, ինչպէս կը տեսնուի Հոռոմի մէջ մասնաժողովը մը կազմութեանէն՝ որ այս գործոյն յատկացեալ է :

Այս վերջին անտուճումը, առաջինից ընդհանրական ժողովը՝ իբրև քաղաքական վտանգաւոր խնդիր մը, տէրութեանց և ազատասէր հասարակութեանը ուղղութեանը առարկայ եղած է և կարի իրաւամբ : Քանզի տարակույս չկայ թէ այս ժողովը Սիւլայիս կոչուած մոլորութեանց ցանկին սկզբունքը պիտի հաստատէ, անոնց հետեւիլը պարտք պիտի համարի ամեն կաթողիկէ քրիստոնէից համար, Պապին աշխարհական իշխանութիւնը հարկաւոր պիտի հրատարակէ և Հոռոմի քահանայապետին անսխալութիւնը հաւատարմի վարդապետութեանց կարգը պիտի քննէ : Տէրութեանց մէջ թէպէտ մինչև յայտարարութեան ետ կերպիւ բանախօսութիւններ սկսած չեն այս վտանգաւոր խնդրոյն վրայ, սակայն Պապի կողմէն պաշտօնէից խորհրդոյն նախագահ Հոռոմից իշխանը արժան համարեցաւ շրջաբերական նամակաւ մի գերմանական տէրութեանց միտքը ձգել մոլորութեանց ցանկին մէջ պարունակեալ առաջարկութեանց վրասանդները, ինչպէս թուի որ միտքանութեամբ բողոք մը ըլլայ ընդհանրական ժողովոյն այն ամեն սրտմանց դէմ զորս պիտի ընէ քաղաքական հետ խառնուած եկեղեցական խնդրոց վրայ զորս մասնակցութեան քաղաքական իշխանութեան և առանց նախապէս անոր ծանուցանելու :

Իսկ յայտմանէ Հոռոմից իշխանը կը հրատարակէ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՅՈՐԳՈՐ

Առ ազգասէր գրիչն տեսրակին տպագրելոյ
ի Զմիւռնիա : (1)

Այնինչ ընդերքս զպատուաւ տեսրակն որ խօսի զայժմեան դրութենէ մերուս ազգի, ս'ըսք մը՝ զայդ ընդ մերոցս ազգասէր ազգայնոց կողմանցս սյուսիկ, անգէն բարտեսիլ կալան զղաղարար, և տեսրակնս զգացն և զուրախութիւնս : Զտեսրակին, զի ընտրու զայժմեան զէր դրութիւն մեծազոյն մասին ազգի մը ըստ, խորհրդոյն տեսրակն և զուրախութիւն, զի ազգասէր ոմն քաջ իրազիկ լինելով զգրութեան մեծազոյն մասին ազգայնոց մերոց, սիրտ նորին բարեզոյց ի սեր ճշմարիտ ազգասիրութեան վտանգէ յորդր է մնաւտոցիւ սիրելապէս ազգայնոց ի բոց և հայրենակցաց, զի կը թուի թէ, զատարակութիւն, զպարտաց բարեկարգութիւն և ուսմանց ծաւալումն ի մէջ բոլոր Հայ հասարակութեան՝ յաճախել տեսելու փութանակի, որ քան է հնար : Արայրորդոր առաջարկութիւնը ազգասէր գրիչն, որ ի տասն յոգուածս բովանդակին, ճշմարիտք են և զպանին և ամենայն իրախօսանոց սրժանի : Զի որպէս ազգասէր գրիչն կրին և վերակրին յիրաւուն տեսրակի, և որպէս ամենայն խոհական քաղաքագէտ անձինք գիտեն քաջիկ, թէ միայն և լի շաւիղ և միջոցս առ յառաջադէմն նկատելոց, բարեբաւարի լինելոց, բարեկրթ հանդիսանալոց և բարգաւաճելոց յամենայն ուսման և ի բարեմասնութիւնս բարոյականս, մասաորական և նիւթականս, և պաշտօնէից մասնաւոր զգոյս :

(1) Այս տեսրակին վերնագիրն է «Բնակի մի խօսք մեր ազգին արդի վիճակին վրայ, որ անցեալ տարի հրատարակեցաւ ի քաղաքս : Ծ. Խ.

Գերմանիոյ հարաւային տէրութիւնները, որպէսզի խորհրդակցին Ատուածաբանութեա սաստու ժողովոյն հետ և հարցնեն անոր թէ, 1. Եթէ Սիւլայիս կոչուած մոլորութեանց ցանկին վարդապետութիւնները և Պապին անսխալութիւնը իբրև հաւատարմութեան հրատարակութիւն առաջինից ընդհանրական ժողովոյն մէջ, ինչ փոփոխութիւններ պիտի ըլլան այն սկզբունք մէջ որք մինչև յայտարարութեան պէս և տեսականապէս ընդունուած են եկեղեցւոյն և տէրութեան մէջ եղած յարաբերութեանց նկատմամբ : Զորք՝ Եկեղեցւոյն օրինաց սուսուցիչները պարտաւոր պիտի համարին զիրենք հրատարակելու թէ պապին ատուածային իրաւամբ վեհապետաց վերայ ունեցած գերակայութեան վարդապետութիւնը եկեղեցւոյն գաւառութեան մէջ մասը կը կազմէ, և հետեւաբար քրիստոնէայք պարտաւոր են այս վարդապետութեան հնազանդելու խնդիր մտք : Զորք՝ եկեղեցւոյն օրինաց սուսուցիչները պարտաւոր պիտի համարին զիրենք հրատարակելու թէ կը իրեն անձնական և իրական արածութիւնները առաւանձային իրաւամբ են, և այս պատճառաւ եկեղեցւոյն գաւառութեան մէջ մասը կը կազմեն և ամեն քրիստոնէից պարտք է խղճի մտք հետեւիլ այս գաւառութեանը : Զորք՝ գաւառաւորաց գերագոյն ժողով մի կայ վճռութեամբ թէ իւր գահին վրայէն Պապին ըրած անտեսութիւնները կրօնական գործութիւն ունին, և հետեւաբար պարտաւոր կրկնուցանեն թէ ոչ՝ հաւատարմից խնդրէ և ոմն է այս գերագոյն ժողովը : Զորք՝ ընդհանրական ժողովոյն տալու վճիռները ինչպէս որ վերը նշանակուեցան, ինչ ազգեցութիւն պիտի ընեն հասարակաց կրթութեան վրայ : Այս ամեն տեղեկութիւններէն կը տեսնուի թէ Հոռոմի կառավարութեան նպատակը՝ առաջինից ընդհանրական ժողովոյն միջոցաւ, իւր կորուսած աշխարհ

թիւն ազգութեան, են կրթութիւն, դաստարակութիւն և ծննդաւոր ուսմանց և որք սոցին են յարակցոր : Զեն մեզ չեն բնաւ զորաւորագոյն ապացոյցի սխալ սոցմիկ, թէ կրթութիւն և ուսումն բաղձնատեսակ միայն և ի՞նչ են շաւիղ և միջոց և սկզբունք քաղաքակրթի, բարեբաւարի և միտք բանիւ ընտանգեալ և բարգաւաճ ազգ լինելոց : զի կենդանի ապացոյցս նոցին կան դէմ յանդիման մերոց աչաց և մտաց, զհաւատարմից զարդան աստ՝ օգտատախան Սիւլայից և Գաղղոյ և զայլն այլ ազգս Եւրոպոյն, որք ի վաղնջոց զարս քան զմեզ անկրթ ինչ և անգէտք և չարաբաստիկք և ի բողոք մ ազգաց յաղթեալ և յաղթահարեալ այլ սխալութիւն և զորին ազգասիրական և ազատեցութեան վտանգով անձանմիր ջանս ի կրթ արկին ազգութիւն, և մեծարոյս ի բարձրագոյն վերճնելոյն ատմական ամենայն աղք ուսմանց, յառաջադիմութեանց, բարեկրթութեանց, բարեկրթիկ կենցաղաբարութեան և ամենապայելուց ազատութեան : և նորք հանդերձ ազգ են լուսաւորեալ և բարեբաւարի : Եւ այնպէս փառք և պարճանք են ինքեանք ինքեանց, և անուանք նոցին և ուսմանց և լուսաւորութեանց նոցին արգասիր դարուց ի զարս յաւեր ժողովն և ի պատմութիւնս անձնելիս գործակցոյն : Եւ մեր հասարակ, ո՛ համայն սերունդք վե՛հ զլուսազին Հայկոց, ի նախանձ բարի հաւատարմից ազգայն Եւրոպայոց վտանգ ազգովին, նոցուն պէս և հանդոյն գիւմանս զրկելով, զմիւսեանս սիրելով և ընդ միմեանս միակցելով, բուն հարկցուք անյապաղ զյոշնազան ուսմանց, և կայցո՛ք զայն և ի նոցին վերայ արկցուք զհիմն դրութեան ազգութեան մերում : որով՝ որպէս նորայն, անշուշտ լիցուք և մեք ազգ լուսաւորեալ և բարեբաւարի :

Գրեաց
ՄԿՐՏԻՉ Յ. Մ. ԶՕՐԱՐԵԱՆ
որ ի Սամարանկ :

հակառակ ազգեցութիւնը ձեռք բերելէ ընդ պատճառով ահա կրօնի և կրօնական վարդապետութեանց նախաձեռնութեան : «Պապութեան այս հակամիտութիւնները, կը սէ ֆարիկ Օգիկի՞ն Կաթմալ օրագիրը, սաստիկ ատեւութիւններ և խորին ընդդիմութիւն կը գրող են մէջ միայն ուսմապետութեան պաշտպան կուսակցութեան մէջ, մէջ միայն ազատ խորհրդներուն և ի մասին կրօնի բազմաթիւ անտարբերութեան մէջ, այլև ջերմեանք կաթողիկոց մէջ և սհզոր ընդդիմութիւն մի կը տեսնուի, յորմէ ծանր հետեւութիւններ կը նայ ծագիլ» :

Առայժմ գերմանացի կաթողիկէները ամենէն աւելի զրոգուած են Հոռոմի աթոռոյն դաղանի վտանգութեան թիւններէն, որոց նպատակն է, կը սեն յիշեալ կաթողիկէները, իւր բունական ազգեցութիւնը աւելցնել Եկեղեցւոյն վերայ, ուստի Պապի մեծ դքսութեան մէջ ժողով մի դուճարուելով այս խնդրոյն համար, որոշուեցաւ թէ հարկաւոր և անհրաժեշտ է թողուլ այս հակաքրիստոնէական դրութեան եղծութեան և նախնական եկեղեցւոյն աշտատարական սովորութեանցը հետեւիլ : Ուստի յիշեալ կաթողիկէ մեծ ժողովը գերմանական եկեղեցւոյն ինքնին կառավարութիւնը (սէ լիւփ-հոլդերնէնթ) խնդրելով, կը ըրտքէ ընդդէմ քաջ ծանուցեալ դատարարութեանց Հոռոմի Ս. Գահին, ընդդէմ ճիշդութեան որոշոյն որ կը տիրէ յիշեալ մայրաքաղաքին մէջ, ընդդէմ հաւանական որոշմանց պապին ընդհանրական ժողովոյն, և յորդորական խրատ կուտայ գերմանացի կաթողիկոց միտքանիլ ձեռք բերելու համար գերմանական բոլոր երկիրներուն մէջ զպատմարտմութեան սինթոզի մը ամեն տարի, և պատական սինթոզի մը երեք տարին անգամ մի : Այս առաջարկութեան շատերը հաւանութիւն տուած են, որոց մէջ բազմաթիւ քահանայք և սկզբունքներն :

Հետեւեալ գրուածը՝ պարսկերէնէ հայերէնի թարգմանելով, յուղարկած են մեզ ի Հնդկաստանէ :

Ի միտ անձ զորն՝ յոր ծնար դու .
Այլ ինչոյն, որպէս զու .
Այլ ուրեմն յոր քո վերջին
Այլ սրտացն, ինչոյն զու :

Առ շրմուս անցիկ բիւր գարուն ծաղկաբեր՝ յոսիւրայ ինչ ծաղիկ ինչ ոչ զտանիցէ . բայց եթէ հոգի իմ լից ծաղիկաւ հաւատով, ի յարութեան վերջում՝ վառօրն իւրով նա զիս յարուցէ :

Զի՞նչ են կեանք՝ եթէ ոչ մարմին եղեալ ի հողոյ . և զի՞նչ մահ՝ եթէ ոչ դարձն անդրէն ի հող . ուրեմն կա՛րքից պատուէր Արարչին, զի կարիցան ի վերջին դարս նան ծաղիկ և զու :

Զի՞ք բեղ օթեան, ո՛վ թօխաւալի, յայտ աշխարհի . զի աշխարհս է միջոց քեզ՝ զսանկել զհանդերձաւ կեանս : Եթէ հողուով քով յաղթեցես մարմնոյդ, ի հանդերձումն մարմնոյ յարկցէ անշուշտ :

ԱՂՕԹԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ

Յօրինեալ յունեմնէն ի Հնդկաստան բնակիցոյ :

Հայր մեր անմահ, անհուն, անճառ, հզոր, ողորմած, զթե՛ս, երկայնամիտ և բարեխում, Արարիչ և հաստիչ համայն էից և զայից, հայցեմ ի քնն որդիարար շնորհա՛ գրարիս ամենայն թաւաւորաց քրիստոնէից, և ի խոստաց բարեպաշտից, և ամենայն հաւատացից ի քեզ : Կա և ծնողայ իմն և բարեբաւար, և ինձ՝ թողութիւն յանցանաց, հանճար մտաց, սէր ճշմարիտ Ատուածապաշտութեան, և ետանդն հայրենասիրութեան և ընկերութեան : Եւ քեզ՝ անճառելոյ և անմահիւ վայել է փառք, պատիւ և կրկնապատկիւն, և օրհնութիւն մշտական, յաւիտանս ամեն :

(1) Թօփաւալի է անուն բանաստեղծին :

Յօդուածն իսկ կը վերջացնենք ծանուցանելով մեր յարգոյ ընթերցողաց թէ Հոռոմի մէջ գումարուելու ընդհանրական ժողովոյն հակառակ՝ Կարգի մէջ ընդհանրական ժողով մի կը պատրաստուի, որ պիտի դումարուի Հոռոմի ժողովոյն բացուելուն նոյն իսկ օրը այսինքն Կեկեմբերի 8ին ըստ նոր տուեալի, և անոր աւելու վճիռներուն հակառակ՝ ազատաւիրա- կան որոշումներ պիտի ընէ և պիտի հրատարակէ. որոնք՝ տարակոյտ չկայ թէ մեծ սիրով պիտի ընդունուին բոլոր ողջամիտ կաթողիկոսներէն :

Արձատարութեան թէ Աւստրիոհունգարական կառա- վարութիւնը պաշտօնական կերպով և ծանուցելու է Հոռոմի արքունիքը, որ հոյ տանի ծանրապէս խորհելու այն ամեն առաջարկութեանց վերայ զորս առաջինայ ընդհանրական ժողովոյն քննութեան և որոշմանը պիտի ներկայացնէ. նմանապէս զգուշանայ և թող չտայ որ կայսերութեան գործոցը միջամտելու նստա- տակ ունեցող որոշումները ըլլան : Այս թէ ոչ, և ե- թէ Հոռոմի Ա. Կազմ երաշխաւորութիւնները կրնար տալ ըստ այսմասին, աշխարհական իշխանութիւնը պիտի ստիպուի արդիւնէ գոնէ իւր երկրին եպիսկո- պոսները որ յիշեալ ժողովը չեթան և ներկայ չդա- նուին եկեղեցւոյն կարծեցեալ օգտիցը ծառայելու փորձութեանը ի վնաս ճշմարիտ օգտից անբռնութեան :

Թարգմանութիւն յիշատակողոյն՝ զոր Բարձրա- գոյն Գուռը յուղարկած է օտար անբռնութեանց :

(Շարունակութիւն և վերջ) : (1)

7. Քաղաքական վէճերու նկատմամբ ինչպէս նաև ի մասին եղեանական գործոց, իւրաքանչիւր ազգին դատաստանական իշխանութիւնը իւր երկրին սահմանա- դրուելի անդին չանցիր և ներգործութիւն մի չկրնար ունենալ օտար երկրներու մէջ, սակայն այս իշխանու- թիւնը կը շարունակուի ամեն անոնց վերայ՝ թէ՛ բնիկ երկ- րացի և թէ՛ օտարական, որոնք նոյն երկրին մէջ կը- դանուին. նմանապէս անոնցմէ այսինքն երկրացիներէն և օտարականներէն գործուած յանցանաց վերայ : Այ- զոց իրաւանց այս սկզբունքը ծանր բացատրութիւնն- րով վնաս կը կրեն Թուրքաստանի մէջ : Գաշնադրու- թեանց (սահմանի) գործութեանը համեմատ՝ քաղաքական ինքնուրոյ նկատմամբ պէտք է զանազանել պատահած վէ- ճը, և տեսնել թէ օտար հպատակաց միայն կը վերաբերի թէ՛ օսմանեան հպատակաց մը հետ է : Եթէ միայն օտար հպատակաց մէջ է ծագած վէճը, անոր որոշումը բոլոր- րովին թող տրուած է դեպքանոյն կամ հիւպատոսին, ու- թոյ իշխանութեան ներքեւ կը գտնուին այս օտարական- ները. իսկ եթէ գործը Բարձրագոյն Գրան հպատակի մը հետ է, յայնմամբ օսմանեան դատաստանական՝ առ- եանեաց առջև պէտք է որ տեսնուի : Ամենապէս ի մա- սին եղեանական գործոց, գաշնադրութիւնները կը պա- հանջեն որ օտարական մի ի վնաս ուրիշ օտարականի եղած ոճրագործութիւնները զանազանուին այն ոճրա- գործութիւններէն՝ զորս օտարական մի կը գործէ ի վնաս օսմանեան հպատակի մը կամ ի վնաս անբռնութեան, և առաջին դէպքին մէջ՝ նոյն գաշնադրութեանց տրամա- դրութեանցը համեմատ, դատ վարելու՝ տեղիկութիւն ստանալու և պատիժը տալու իրաւունքը պիտի վերաբե- ընն պետական կամ հիւպատոսին որուն իշխանութեան ներքեւ կը գտնուի օտարականը. իսկ երկրորդ դէպքին մէջ՝ տեղական իշխանութեանը պիտի վերաբերի :

Այս ըստանենքն կը տեսնուի, թէ օսմանեան կայսե- րութեանը մէջ օտարականները կրկին իրաւաստութեան ենթարկուած են, այսինքն ուրիշ օտարականաց հետ ու- նեցած իրենց գործոցը մէջ՝ հիւպատոսաց իրաւասու- թեանը ենթարկուած են. և օսմանեան հպատակաց հետ իրենց անեցած գործոց մէջ՝ տեղական դատարանաց ենթարկուած են : Այս իրաւաստութիւններէն իւրաքան- չիւրը ի գործ կը դրուի կատարելապէս. և ըստորում տարբարութեան ստեանը ինքնիշխան է, ներքի չէ տե- դական կատարութեանց միջամտելու ըլլալ հիւպատո- սին իրաւաստութեանը վերաբերեալ գործոցը, ինչպէս նաև ներքի չէ հիւպատոսին՝ տեղական դատարանաց գործոցը խառնուել : Բայ յայնման այս երկու իշխա- նութիւնները պէտք է որ իրենց օգնութիւնը փոխադար- ձարար մատուցանեն իրարու. մէկը՝ իբրև երկրին վե- րաբեալ իշխանութիւն, և միւսը՝ իբրև գերագոյն իշխա- նութիւն օտար հպատակին. որպէսզի այս երկու փոխա- դարձ ստեաններէն տրուած դատարկութիւնները լիովին և կատարելապէս ի գործ դրուին :

(1) Տես լրագրոյս նախընթաց բնից :

Աւստի հիւպատոսը պարտաւորեալ է ստիպել իւր ազ- գին հպատակը, որ ներկայանայ տեղական դատաստա- նաց ուր կը տրուած է օսմանեան հպատակի մը, առանց պահանջելու նոյն ստեանին ձեռնահաստութիւնը նախա- պէս քննել կամ դատել արժեքը հասկնալ՝ այսինքն հիմ- նաւոր կամ անհիմն ըլլալը իմանալ. իւր պարտքն է նը- պատասխանաբար ըլլալ օսմանեան ստեանին հրամանաց գործադրութեանը, ինչպէս եւս գործակից ըլլալ անոր տուած դատարկութեանը գործադրութեանը. և այս երկու դէպքին մէջ ևս իրեն՝ այսինքն հիւպատոսին չվարարելիք այս պաշտօնական գործոց արդարութիւնը քննել :

8. Գաշնադրութիւնները կը պահանջեն որ թարգմա- նը ներկայ ըլլայ օտար հպատակաց և օսմանեան հպա- տակից մէջ պատահած վէճերուն քննութեան ժամանա- կը, որոց դատաստանը տեղական ստեանաց կը վերա- րերի : Այս արամադրութիւնը բացայայտ է. քանզի դաշնագրութեանց մէջ այսպէս գրուած է. «Եթէ թարգ- մանը ներկայ չէ, պէտք է յերկարաձգել գործոցը քնն- նութիւնը մինչև որ դայ, սակայն օտար հպատակներն ալ կը պարտաւորին փութալ բերել տալու զնա, առանց չարաչար ի կիր արկանելու անոր բացայայտութեան պատճառները» : Այս դատարան մէջ թարգմանը դա- տուող չէ, այլ պաշտպանն է օտար հպատակին որ ի դատ կանչուած է : Եթէ այս մասին ապացոյց մի հար- կաւոր ըլլար, կը գտնուէր զայն 1675ին կըրած դազդիւ- ան դաշնագրութեանց 36-երորդ յօդուածոցն մէջ. որ գրուած է թէ՛ ի մէջ օսմանեան հպատակի մը և գազդիւ- ցի մը տեղի ունեցած դատարան մէջ՝ թարգմանին պաշ- տօնը փաստական և ջատագով ըլլալ է գազդիւսկան կողմին : Այս այսպէս ըլլալով, յայտնի է թէ չեն կրնար սպորթներու և չեղած համարել դատաստանական վէճի- ու մի յառաջ բերելով թէ գաշնադրութեան թարգ- մանին շտեմնուեցաւ. նմանապէս չեն կրնար պահան- ջել և պնդել թէ թարգմանը իրաւունք ունի ներկայ գտնուիլ ստեանին որոշմանցը, կամ թէ կարող է դա- տաստանին ընթացքը արդիւնէ ստեանին քաշուելով : Այս տեսակ պահանջմանը նշանակուած չեն գաշնա- գրութեանց մէջ հետևաբար պիտի մերժուին :

9. Գաշնադրութիւնները կուզեն, ինչպէս նաև օտար հպատակաց եղեանական գործոց դատաստանին մէջ, որ օսմանեան դատարանները՝ դեպքանոյն, հիւպատոսին, կամ անոնց փոխանորդաց առջև ընեն դատաստանա- կան հարցափորձը : Բայց այս կարիքները դատարար չեն այս դատարան մէջ. և անոնց ներկայութիւնը անոր հա- մար միայն պահանջուած է որպէսզի կարող ըլլան ստու- պել թէ՛ ո՛ր և է անկանոնութիւն մի չգործուեցաւ : Իսկ օսմանեան հպատակի մը ի վնաս օտարականի եղած ոճ- րագործութեան դատաստանին մէջ՝ հիւպատոսին կամ թարգմանին ներկայութիւնը՝ ըստ գաշնադրութեանց, հարկաւոր չէ :

10. Չորս հազար դուրու չեն աւելի կըրած դատարարը, կըրէ 1740ին գաշնադրութեանց 51-երորդ յօդուածը, իմ- կայսերական դիւանին առջև պիտի տեսնուին և ոչ ու- րիշ տեղ : Այս պայմանը՝ որ այն ժամանակ ի պատճա- րու ընդհանուր հանգամանաց տեղութեան հարկաւոր և պատշաճ համարուած էր, չուշայաւ լատիստեղու և անգործադրելի ըլլալու : Բայ յայնման իւր գործութիւ- նը բողոքովին կորսնցուց յորմէ հետէ վաճառականու- թեան ստեաններ հաստատուեցան կայսերութեան զը- լաւոր քաղաքացի մէջ, նմանապէս քաղաքական գործոց վերաբերեալ ստեաններ, որոնք այսօրուան օրս ամեն տեղ, առանց բացատրութեան, իրենց պաշտօնը կը կա- տարեն : Ի կը ընդպէս այս պայմանը՝ կը թէ լատիստեղու ալ չհամարուիք, գործադրելի պիտի ըլլայ թէ՛ այն ևս տեղուն մէջ ուր օտար հպատակները դատարան ևս չեն թէ՛ անոնց մէջ ուր ինքզինքնին պիտի պաշտպանեն. և որովհետև օտար անբռնութիւնները չեն ուզեր որ յիշեալ պայմանը ի գործ դրուի այս վերջին դատարան նկատ- մամբ, ուստի անբռնութիւն պիտի ըլլար անշուշտ ի գործ դնել զայն միայն այն դատարան մէջ՝ ուր օտար հպատակները դատարան կեն :

11. Պիտի լինիլ թէ օսմանց անգլիական օրացի ըրը գորաւոր փաստերով կը ճեղքէ Լա Սթիւ-բի լրագրոյն ներդաւիտ շարախօսութիւնները. որով Լա Սթիւստի փոխաբային առ օգոստափառ Սուլթանն ունեցած հաւատարիմ հպատակութիւնը երկբայութեան ներքեւ դնելով, Թուրքիայէն դատուելու և անկախ իշխանու- թիւն մի ըլլալու դիտաւորութիւն կը նծայէ անոր անհիմն կերպիւ :

1) Եննայի Բարձրագոյն Գրան Գրութիւն լրագրը իւր

կողմանէ կը հաստատուի, թէ Լա Սթիւ-բի լրագրոյն ընդդէմ Լա Սթիւստի փոխաբային հրատարակած բաւուր յօդուածները պարտաւորեցին զՍուրին Բարձ- րութիւնը նամակ մի գրել առ վեհափառ Սուլթանն, որուն մէջ յառաջ բերելով իւր անձնանուէր զոչոչ- մանց բազմաթիւ ապացոյցները զորս մինչև յայսօր տուած է Բարձրագոյն Գրան, Իսմայիլ փաշան նեն- դամիտ շարախօսութիւններ կանուանէ այն ամեն համբաւները, որոնք կը ընեն թէ իւր դիտաւորութիւնը օսմանեան տեղութեանէն դատուելու և անկախ իշխա- նութիւն մի ըլլալու : Փոխաբային նոյն նամակին մէջ յաւելցուցեր է նաև, թէ կը յուսայ որ անյայտալ առ իմ պիտի ունենայ անձամբ ներկայանալու և յոստ օգոստա. Սուլթանին մատուցանելու իւր հպատա- կութեան անաղարտելի հաւատարմութեւ հաւաստիքը :

Արձատարութեան թէ այս նամակին մէջ պարտեալ- եալ քայաարութիւնները կատարելապէս դո՛հ ըրեր են զԲարձրագոյն Գուռը, և անոր անհանգստու- թիւնները և կատկածները այս ինքզին ինչպէս անբռ- րոշրովին անհետ եղեր են : Ոմանք կը յաւելնեն թէ գոյց է այս դէպքը, նենդամիտ զրպարտիչներուն նոյառակին հակառակ, պիտի ծառայէ յառաջմանե- աւելի անկեղծ և աւելի մաքրիմ ընելու Բարձրագոյն Գրան ու Լա Սթիւստի կատաւարութեան մէջ եղած քարեկամական յարաբերութիւնները :

— Լա Սթիւստի հասած վերջին և ճշգրտոյն լրոց համեմատ, Թուրքի ջրանցքին միջոցաւ երկուց ծո- վուց միաւորութեան հանդէսը առաջինայ՝ Լա Սթիւստի 5-17ին պիտի կատարուի, որուն այցելու բերող վաճառական կամ պատերազմական նաւերը՝ անցքի ո՛ր և է տուրքէ ազատ պիտի ըլլան : Ասոնք պէտք է որ ամենէն ուշ Լա Սթիւստի 16ին ի Բոր-Սայիտ գտնուին. այս նաւահանգիստէն ջրանցքը նաւարկե- լով՝ յիշեալ ամաց 17ին թիմաճառ լինձը պիտի հաս- նին, 18ին Իսմայիլի առջև պիտի կենան, ուր բարձրագոյն Գրան ինչպէս հրամանաւ մեծ հանդէս մի պիտի կատարուի, և 19ին Գրան Լա Սթիւստի անցնելով՝ Կարմիր ծովը պիտի մտնեն նոյն օրը :

Փարեղի Բարձր լրագրը՝ Թուրքի ջրանցքին բաց- ունեւուն առ թիւ Լա Սթիւստի մէջ կատարուելու փա- ռաւոր հանդիսին վրայօք խօսելով, աջսպէս կըսէ :

«Գաղղղից պատերազմական նաւերն ներկայ պիտի գտնուին այս սոնախմբութեանը. բայց զրահաւոր ֆոէկաթները՝ իրենց մեծութեանը պատճառաւ, չկրնալով ջրանցքին մէջ նաւարկել, անոնց տեղը թիւթեւ շոգեհանուց փոքրիկ խումբ մի, որոց մէջ պիտի ըլլայ ծովապետը ընկերութեամբ իւր ամեն պաշտօնակալաց, պիտի երթայ Բոր-Սայիտ նաւա- ճահից խումբ, ուսկից ջրանցքը մտնելով պիտի նաւ- արկէ մինչև ի Թուրքի, և անկէջ Կարմիր ծովուն ե- ղեքը պայտ մի պիտի ընէ : Անգլիոյ, Թուրքիոյ, Լա Սթիւստի, Լա Սթիւստի, Լա Սթիւստի, Լա Սթիւստի և Լա Սթիւստի պատերազմական նաւերն ևս ներկայ պիտի գտնուին քաղաքակրթութեան այս սոնախմբութեանը. որուն մեծաւոր հանդիսին վերաբերեալ այս մասը արդէն կատարելապէս որոշուած է» :

Լրագրիւնը հրատարակեցին վտե. Լիւնաթիէֆ զօրպետին մէջ պատուական ատենաբանութիւնը՝ զոր Օտէսայի բնակիչներէն ի պատիւ իւր արուած մեծ հացիկութի մը մէջ ըրաւ : Յիշեալ ատենաբա- նութիւնէն հետեւեալ կողմերը կը քաղեմք ի տեղե- կութիւն մի ընթերցողաց :

«Երոպիոյ ու Թուրքաստանի մէջ սովորութիւն ըրած են զրպարտել զՍուլթանն և յատկացնելանոր շարավիտ, նենդաւոր, իշխանասէր և խոփալոյղ նոյառակներ : Այս զրպարտութիւնները՝ ոմանք կը- նեն խորհրդով մի, ուրիշները ատելութիւն կամ չար նախանձէ շարժեալ. և ոմանք վերջապէս թեթեալ մտութեամբ սովորութիւն ըրած են կրկնել արժեք մի չունեցող զրոյցներ, հաւաստալ միջ թշնամի լրա- գրաց յօդուածներուն և Սուլթան վերայ զրոյցուած առասպելներուն, առանց հոգ տանելու քննել զմիջ և մեր ճշմարիտ շարժառիթները իմանալ : Սեբ միտքը չեն հասկնար, և անոր համար է որ չեն հա- լատար մեր անշահասիրութեանը : Դատարար սխալ դատողութիւն կընեն մեր վերայ անգիտութեամբ, առանց զանազանելու այժմեան Սուլթան հին ժամա- նակի Սուլթանէն :

«Պուսիան, աղատիչ Չարին մղումովը վերածըն... եալ, աշխարհակալութեանց չփափաքիր, զինուորական փառաց կարօտ չէ, վասնոր արգէն հարուստ է ըստ այսմ մասին: Ուստի կըփափաքի խաղաղութեամբ ապրիլ բոլոր աշխարհի հետ, չուղեր կողպտել և ոչ փնտա առ մէկու մը, սակայն թոյլ չտար նաև որ ուրիշները իրեն փնտ հասցնեն: Այլ աշխարհակալութեանց վերայ հիմնեալ ազգեցութիւնը տեղափոխ չէ. ուստի հիմնաւոր ազգեցութիւնը պէտք է որ բարոյական համարուին, նիւթական և մտաւորական կապակցութիւններն բոլորի վրայ և անաշխարհալու ողին (ինիսիաթիւ) կըրպակի մեզ. ասիկա ստոյգ չէ. միայն թէ սակաւին նոյն սկզբն դարձայեալ չէ մեր մէջ, թուրքիոյ հետ մեր ունեցած սուտարական դաշնադրութեան պայմանները բոլորովին նպաստամտոյց չեն. նաև ուր անցնելուն և մաքսերուն դժուարութիւնները քիչ մը կընեղեն մեր վաճառականութիւնը. բայց պէտք է յուսալ, թէ ժամանակաւ այս խոչընդոտները պիտի նուազին: Թուրքաստանի մէջ ժամանակ մը առևտրական քաղաքակառուութեան վրայ յոյս, ընդհանրապէս, անսովոր դադարփարներ ունենին. պաշտօնատարաց բոլոր ջանքը կայսերական դանձը լեցնել էր 'ի փնտ վաճառականութեան. և կըմտնային թէ կառավարութիւն մի չլինար հարբստանալ բայց միայն պաշտպանելով և դիրացնելով վաճառականութիւնը և ոչ թէ անոր հակառակը ընելով: Սակայն այժմ կըտեսնուի թէ այս ընթացքին փոփոխութիւն եղած է, ու լաւագոյն և աւելի շնորհիվ զազափարներ 'ի դորձ դրուելու վերայ է'»:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Արշալույս նախընթաց թուոյն մէջ հրատարակեցիք թէ Վ. Պոլսոյ մեր Տեղապահ Պատրիարքը տեսնելով որ օրոքստա Սուլթանին զահականութեան տարեդարձին առթիւ, իրօք առաջ կաթոլիկ Հայոց Պատրիարքը հրաւիրուեալ 'Կորին Վ. հափառութեան ներկայանալու պատիւը ունեցաւ ընդդէմ վաղեմի սովորութեան, անհնելով կըսեմք, որ 400 տարիէ 'ի վեր նուիրագործուած առաջնութիւնը իւր օրովը զժբազաբար ընջուեցաւ: 'Կորին Սրբազնութիւնը այլ յայլմէ եղեալ կըլքիթի և կըհամարձակի վերադառնալ 'ի պատրիարքարան առանց 'Կորին Վ. հափառութեան ներկայանալու:

Սակայն հետեւեալ օրը կըհասնայ թէ կայսերական պալատէն առանց թոյլտուութիւն խնդրելու ձգել երթալ անվայելուէէ՝ որուն վերայ Մեծ-Աշտարակոյն սիրտը նեղացեր էր, մեր ամենապատիւ սրբազան Հայրը փութացաւ ընկերութեամբ Վ. արշալուստեան մէկ քանի անդամոյ, բարձրա. Այլ փաշային երթալ ու անոր ներդրումութիւնը հայցել իւր այս ընթացքին համար:

Վանի մը օրէ ետև, ազգային պատուոյն նախանձանդիր եկեղեցական և աշխարհական անձանց թախանձանքը արտաքոյ կարգի ժողովք մի ըլլալով 'ի պատրիարքարանն, որոշուեցաւ հետեւեալ ազգերազգիքը (Թագրիք) յուղարկել առ Քարճարոյն 'Կորնը, որ և յուղարկեցաւ 'ի 19 անցեալ ամսոյ:

«Կայսերական կառավարութեան հպատակ գտնուող զանազան հասարակութեանց զլուխներուն համար սուլթանական կըզած պաշտօնական ընդունելութեանց կանոնին համաձայն և ըստ Քարճարոյն 'Կորն շարժած արտօնութեանց, Յունաց Պատրիարքին և հողեւոր զլուխներէն կուէ. Հայոց Պատրիարքն ու գլուխները ուրիշ կրօնական զլուխներուն վրայ յառաջնութիւն ունին: Բայց դաւառաց մէջ կաթոլիկաց առաջնորդները յիշեալ հաստատուն կանոնն և յատուկ արտօնութիւնը մասամբ իւր խանդարիլ կուղչին: Ռուսի Հայ ազգը այս յարձակումին յառաջ եկած տպաւորութիւնը վերջնելու նը պատակաւ Չար Քարճարութեան անմի տղի արդարաօրութեանը զինելով՝ երբոր յուսացեալ արգասիքը տեսնելու կըսպասէր, այս անգամ մեր օրոքստա Վ. հափառութիւնը գահակալութեան երջանիկ տարեդարձին օրը, 'Կորնին կայսերական Վ. հափառութեան շորհաւորութեան և երախտագիտութեան պարտիքը մատուցանելու առթիւ, կաթոլիկաց Պատրիարքը Հայոց պատրիարքական Տեղապահին վրայ յառաջնութիւն ունենալու փոթ մ'ունեցաւ, որոյ վախճանն կըզաւ Հայոց Տեղապահին օրոքստա. կայսեր գահայից ներկայանալու բարձր շնորհէն զրկուել. զրկում մը՝ որ կայսերական կառավարու-

թեան հաւատարիմ, և առ օրոքստա Վ. հափառութեան ցած հպատակութեան պարտիքը կատարելու պատրաստ կըող ընդհանուր Հայ ազգին սիրտը վիրաւորեց և տխրեցուց: Հայոց ազգին կայսերական կառավարութեան բարձր հոխանոյն ներքև պատասպարուած օրէն 'ի վեր անաղարտ պահած արտօնութեան բարձրանելն իր վրայ ծագած տպաւորութիւնը մեծ է. ուստի թէ՛ Պատրիարքին և թէ՛ դաւառաց մէջ գտնուող հողեւոր առաջնորդաց վայելած արտօնութիւնը, որ աշխարհակալ Սուլթան Մէհմէտ Բ. 'Կորնակալին հզոր բողոքաւ հիմնած, և օսմանան տիրապետութեան և թերեւս մարդկային յաղթանակաց ամենէն բարձր յաղթութեան մը արգասիքը եղող պատրիարքութեան մը յատուկ ըլլալուն համար, այն արտօնութեան նուիրական և յարատև պահուելու կայսերական կառավարութեան ալ պարտն է: Ռուսի կրկին կըլինողները Չար Քարճարութեանն, որ անոր անաղարտ պահպանութեան և Հայոց հաւատարիմ սիրտերէն այնպիսի ցաւալի զէպքի մը տուած արտօնութիւնն ու վիշտը բառնալու մասին Չար զուրթն ու շնորհը չըլանաք. որով մնամք. . . »:

Ի պատասխանի այս ազգերազգիքոյ, կըլսեմք թէ բարձրա. Մեծ-Աշտարակոյ՝ արտաքին դորձոյց դրատան ընդհանուր քարտուղար վսեմա. Համաձեռն Սարգիս Էֆէնտին 'ի պատրիարքարան յուղարկելով իմաց տուել է մեր Տեղապահ սրբազանին թէ այս ներդրոյն նկատմամբ Քարճարոյն 'Կորն ըրած որոշումը հետեւեալն է. այսինքն Յունաց ազգին ներկայացուցիչը 'ի նչ աստիճան որ ունենայ՝ թէ՛ փոքր և թէ՛ մեծ, միշտ ոչ-մասձեռնական ազգաց ներկայացուցիչներուն զլուխը պիտի կենայ. իսկ Հայոց ներկայացուցիչը եթէ Պատրիարք է, Յունաց Պատրիարքին վարի քովը, իսկ եթէ Տեղապահ է, կաթոլիկ Հայոց Պատրիարքին վարը պիտի կենայ:

Այս որոշումը՝ եթէ փոփոխութիւն մի չընդունին անշուշտ ցաւալի է յոյժ. քանզի Հայոց ազգին պատիւը կըրպիլ իւր կընուագեցնէ և կաթոլիկ Հայոց պատիւը կաւելցնէ: Ռուսի մեք ևս, ուրիշ ամեն ճշմարիտ ազգասիրաց հետ, մեծապէս կըտրամիք այս ձախորդ դէպքին վերայ. որուն պատճառը ուրիշքանի չեմք կրնար տալ բայց միայն ազգային անիշխանութեան և բարձրագոյն զործունեայ կուսակցութեան անխնամ ընթացքին, 'Կորնակալից, դժուարին կերևի մեզ՝ չըսեմք անկարելի, որ Բ. 'Կորնը կամենայ փոխել իւր այս որոշումը, թէ և Տեղապահ Ս. Հօր տուած պատասխանը բաւականապէս ազգուէ. քանզի Վ. Պոլսոյ Հայ լրագրաց հրատարակչին նայելով 'Կորն Սրբազնութիւնը՝ որ յիշեալ կուսակցութեան ազգեցութեան ներքև կըզանուի բոլորովին, ըսեր է վսե. Սարգիս Էֆէնտին որ՝ Հայոց ազգին 400 տարիէ 'ի վեր նուիրագործուած առաջնութիւնը՝ ինքը իւր ձեռքը չլինար պղծել. ուստի Հայոց ազգին ներկայացուցիչը՝ թէ՛ Պատրիարք ըլլայ, թէ՛ տեղապահ: Թէ՛ վէքիլ, թէ՛ ետասինձի կամ ժամուչ, Հայոց ազգին տեղը պիտի կենայ:

Վերադարձ մեր պատկառելի Ս. Առաջնորդին:

Իզմիրի վիճակին բարեխնամ Առաջնորդ և Վ. Պոլսոյ նախորդ Պատրիարք ամենա. տէր Պողոս Ս. արքեպիսկոպոսը՝ զինի դրեթէ վեցամեայ բացակայուածութեան, անցեալ ամսոյ 28ին շաբաթ առաւօտուն վերադարձաւ 'ի ծոց իւր հողեւոր Տօտին ընկերութեամբ հրաւիրակացն՝ որոնք ժողովրդեան կողմանէ յուղարկուած էին 'ի կոստանդնուպօլիս:

Աւարիական շոգեխաւը մեր նաւահանգիստը հասնելուն պէս, ազգային վարչութեան անդամները, քահանայից դառը և երեւելի անձինք բազումք նաւը դացին. որուն մօտ կըսպասէր քաղաքի մաքսպետ վսեմա. Շէֆէթ-Պէյին մեծ նաւակը՝ իւր յետակողմը պարզած ունենալով օսմանեան դրօշակը. 'Ս. բարձր Սրբազնութիւնը՝ որուն կուրծքը Մէճիթի կարգին առաջին աստիճանի շքանշանը կըփայլէր, նոյն նաւակով մաքսատունը ելաւ, ուր տեղ նաև դուստարուած էին ոչ սակաւ երեւելի անձինք և խոտն բաղմունքի ժողովրդեան: Մաքսատունը քիչ մը հանդստանալէ ետև՝ հրաւիրուելով նստաւ Շէֆէթ Պէյին կառքը, (թէ և ազգային գլխաւորաց կողմանէ յուղարկուած ուրիշ քանի մը փառաւոր կառք ևս կային) և առաջնորդութեամբ 40ի շտի զապիլէններով՝ զորս տեղական կառավարութիւնը 'ի պատիւ ազգիս բարեհաճք էր յուղարկելու, նմանապէս ընկերութեամբ կառքով եկող երեւելիներու և ուղեկ-

ցութեամբ բաղմունքի ժողովրդեան փառաւորապէս հասաւ 'ի սուրբ եկեղեցին, ուր մտաւ զօհարանական հողեւոր երգերով, և զինի երկրպագութեան առաջն սուրբ սեղանոյն, համառօտ ատենախօսութեամբ մի օրհնեց հայրաբար դաբարեպաշտ ժողովուրդը և անկեղծ սրտիւ շնորհակալ եղաւ անոնց որդիական սէրալիք ընդունելութեանն: Հետ այնորիկ 'Կորն բարձր Սրբազնութիւնը դարձեալ հողեւոր երգերով ու եկեղեցական հանդիսի ազգային հոյակապ առաջնորդարանը տարուեցաւ որ եկեղեցոյն կից է և այնտեղ բոլոր ժողովուրդը իւր ամենասիրելի ալեղարգ հողեւոր Հովուին սուրբ աջը համբուրելով, անոր հայրական օրհնութիւնները աւին և ամենքը ուրախ եղան և միմիարուեցան հողեւորապէս:

Քաղաքիս կառավարիչ վսեմա. Սաֆիթ փաշային փոխանորդը, վսեմա. մաքսապետ Շէֆէթ-Պէյը, մեծաշուք մուավին-Պէյը, Յունաց դերա. սրբազան Առաջնորդը, Հրէից դերա. Ռապային և ուրիշ գլխաւոր պաշտօնատարք այս շաբաթ հետզհետէ այցելութեան երթալով մեր ամենա. սրբազան առաջնորդին, անոր դալուսար շնորհաւորեցին:

Յարգոյ խմբագիր Արշալուսոյ

Մասնատորմս՝ որ բարեխնամակ Ռ. Սնորհաս Փաշային Սեբրոյեան վարժարանի 25 տարուան շաբաթմարդին վարժարանին վայելուչ դամբարան մը կանգնելու խորհրդով կազմուած էր, երախտալէտ աշակերտներու մասնակցութեամբ իր առաջադրած նպատակին հասած և պաշտօնը աւարտած ըլլալով, կըլսալարի Չար պատուական օրագրոյն միջոցաւ վերջին պարտը մ'ալ կատարիլ. սրբաք օրինաւորութեան, իր երմտական դործողութեանց ճշգրիտ հաշուեցուցակը հրատարակելով, ուր մէկ կողմէ նշանակուած են մասնատորմոյս հաւարած նուէրները, պատիւ շնորհօք յարգի անձանց աշուններով, և միւս կողմէ՝ այն ամեն ծախքերը, որք յիշեալ դամբարանին կառուցման համար մասնատորմոյս ձեռքով կըզած է:

Այս առթիւ մասնատորմս քաղաք գահունակութիւն մը կըրգոյ նշանակել հոս այն ջերմ և յօժարաւոր վոյթը, զոր հարապատ աշակերտներ խիստ շատեր ցուցելին, և որ կըլայտնէ անշուշտ թէ նշանաւոր և անմահ վարժարանին յիշատակը իրենց ազնիւ սրտերուն մէջ կորուսած չէ և չպիտի կորուսի. . . :

Սնորհակալ մասնատորմոյս
Իզմիր, 12
Յունիս 1869
Գեորգի Սուրբանեան,
Ստեփան Յ. Տեղեան,
Սեբրոյ Առապարեան,
Գ. Յովն. Բաբագեան ('ի Յիւրիկ):

Table with 2 columns: Name and Amount. Includes items like 'Մեծարգոյ տեսքը', 'Թագուր Յակոբեան', 'Ղազարոս տէր Գասպարեան', etc.

Table with 2 columns: Name and Amount. Includes items like 'Երբի երեսի դումարը', 'Ստեփան Չելիկեան', 'Մարտիրոս Ալիբարեան'.

ԸՆԴՈՒՄ 9950,50

ՅՈՒՑԱԿ ԾԱՆՈՒՅ

Թրեւտ Մեղան Ոսկանանի ձեռք գերեզմանի գին և գրեթե փորագրութեան համար եղած ծախք արժանի ֆիորին 440 և նոյն գերեզմանին նախընտրելի Խոյն արժ. ֆիորին 408 ընդամենը 848 արժ. ֆիորին գին . . . 6296

ԸՆԴՈՒՄ 9950,50

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈԼԻՍ, 3 ՅՈՒԼԻՍ

Այնչաւ ամսոյ 29ին կիրակի օրը Ղալաթա-Սէրայի կայսերական ճեմարանին աշակերտաց առաջին պարզ և արշալուծեան հանդէսը փառաւորացի սպասարուեցաւ, նախագահութեամբ բարձրա. Մեծ Ապարդոսին և ի ներկայութեան տէրութեան նախարարաց, բազմաթիւ երևելի պաշտօնատարաց ու աշակերտաց ծնողաց: Այս բարեպատեհ առթիւ, ճեմարանին տնօրէն մօսիւ ար Սալվ երկար տեղեկագրութիւն մի կարգալով այս ուսումնարանին բարեկարգութիւնը և տարուան մը մէջ ըրած յառաջագիւմութիւնը յայտնեց, և աշակերտաց՝ որոց թիւը 530ի կը հասնի, խրատական յորդորներ ուղղելով վերջացուցիւ իւր ճառը: Բարձրա. Մեծ Ապարդոսը համառօտ ատենախօսութեամբ մի պատասխանելով իւր շնորհակալութիւնը յայտնեց ճեմարանին տնօրէնին յանուն վեհա. կայսեր և յանուն կառավարութեան: Մոլորով Ղալաթայի տիրօղ բարձրա. կարողութեանը հաճեցաւ աղանդական ըզրգարութեամբ քթախոտոյ գեղեցիկ տուփ մի պարգևել վեհմա. Համամ ճեման Սարգիս էֆէնտինին, որ արտաքին զործոց պաշտօնատուները օտար լեզուաց ըզրգարութեան գըրտանեակին տեսուէ:

Այսերական հրամանագրով, գաղղիացի վեհմա. Պլաթ-Պէյին, որ օսմանեան դեպքան է ի վառաշինիթըն, առաջին կարգի առաջին աստիճան շնորհուեցաւ: Ամանագէտ թեհհրանի օսմանեան զործակատար Ղալաթ էֆէնտինին առաջին կարգի երկրորդ աստիճանի միւլթեմայի շնորհուեցաւ: Այլև վաճառականութեան պաշտօնատան խորհրդական վեհմա. Բարաթոտորը Ալեքսանդր էֆէնտին Մէճիտիէ կարգին երկրորդ աստիճանի շնորհուեցաւ պատուեցաւ: Պարսից օգոստա. Բասը հաճեցաւ Արիւժու և

Արեղական կարգին շնորհանը շնորհել Կարապետին վերայէթին մուլթին Ենիալեւեա Տիֆթրաքի էֆ:

ՁԱՆԱԶԱՆ ԵՆԻՔԱՐ

Չմիտնիա, 5 Յուլիս:

Օրոյն ջերմութիւնը թիւղեալ չափաւորեցաւ, սակայն տենդը (սըթմա) օրըստօրէ կը ծաւալի մանաւանդ Ռուսթայի թաղին մէջ որ տուն չգտնուիր՝ որ 2-3 և աւելի հիւանդներ չունենայ: Այս թաղին բնակիչները աչքերստար մի մատուցանելով տեղական իշխանութեանը, յատկապէս աղաչեցին զնա որ Ռուսթայի ճահիճները և փորթիկ լիճները անհետ ընելու խնամք տանի, որոնք օդը ապականելով վանազան հիւանդութեանց պատճառ կըլան և տենդը կը զարգայնեն: Մեր վեհմա. կառավարիչը փութացաւ քաղաքապետական խորհրդոյն յաղարկել յիշեալ աղերսագիրը՝ որպէսզի հարկաւոր կղածը անօրինէ. բայց արդէն քան որ անցաւ և զփառաբար թողեցոյ օրինաւոր խնդիրը տակաւին ՚ի գործ չգրուեցաւ: Արցախը որ քաղաքապետական խորհուրդը հոգ չտարաւ հասարակաց առողջութեան փութակար այս գործը կարգադրուեւ, որ փոքր ծախքով կըրոյ ըլլաւ:

Այնչաւ ամսոյ 26ին, Խոյնի Գաղղոյ ընդհանուր հիւպատոս վեհմա. Պէթիլիյոյ կոնսը. ընկերութեամբ իւր ըմպելի կոնսուլոյն զաղղական շրջանում մեկնեցաւ Պարիզ կըրթաւ, որ երբ ամիսի չափ մնայէ ետեւ այտի վերադառնայ կըլան:

Միւսնայն օրը վեհմա. մօսիւ. Մոլորտ աստիճանը որ տէրութեան խորհրդական և Ռուսիոյ հիւպատոս է քաղաքի մէջ, ընկերութեամբ իւր տիկնայը, առժամանակեայ կիրպիւր Կ. Պոլիս գնաց:

Մեծարգոյ միտար Լ. Պարզէր, որ շատ ժամանակ է ՚ի վեր քաղաքի Անգլիոյ հիւպատոսագրանը պաշտօնակալ է ու արժանաւոր ծառայութիւններ մատուցած է իւր կառավարութեանը, նոյն հիւպատոսարանին զեւանդակը (քանչիլիւր) անուանեցաւ, փոխանակ հրաժարեալ միտար Վ. Սալույի:

Մեր ամենա. տէր Պոլոս Ս. առաջնորդը իւր հետը բերած է Պոլիտեմոլի պաշտօնիւ արժա. Պրիւմալիան Պ. Պրզ վարդապետը, որուն ուսումնականութիւնը և խոհեմութիւնը գուրութեամբ կը յիշեն շատերը:

Մեր վիզայիթին զատաստանական ատեա՛ւայ տէնուը (միւլթիթիւր), որուն վրայօր միշտ գովեստներ կըլան, անցեալ չարթու Կ. Պոլիս գնաց իւր բարձր պաշտօնին վերաբերեալ գործոց համար:

Քաղաքի Անթարախի անու. գաղղոսին իրաւիքը թիճարէթի ատեանին և անոր նախագահին զմ գանդատներ հրատարակած ըլլալով, նախագահ մեծաւոր էր իտիւլ էֆէնտինին ՚ի զոտ հրակրեց զիտեղիքը Լեւառախի իտարէ մէջիտին ատեանը: Սակայն յիշեալ իրաւոյն խորհրդը որ գաղղիացի է, կը ծանուցանէ թի իրաւական օրինաց համեմատ հրատարակական թի իրաւի մը միջոցաւ զործուած յանցանքը Բ. Պոլոս պիտի դատուի հինգ հոգիէ բաղկացեալ մասնա՛ւորով մը մէջ. հետեւաբար իտարէ մէջիտին անձեռնա՛նց է, կըլան, զինքը դատուելու և այս պատճառաւ մերժեր է նոյն Մէջիտին հրաւերը:

Վաղը՝ որ է կիրակի, առատօտան ժամերգութեանց ատարուանի ետը սրբոց Հաբիսիւսեանց վարժարանին աշակերտա՛հաց պարզաբարալուծեան հանդէսը պիտի կատարուի և անոց աստիճաններուն մէջ մասը ամբողջի պիտի հանուի յոգուա նոյն վարժարանին: Գործեալ Յուլիս 15ին կիրակի օրը առատօտան ժամերգութեան գեւարալուծիւնը պիտի ըլլայ: Ռուսի այս աղղոյն վարժարանաց հոգաբարձութիւնը կաղաչէ աղղին զըլլատարները, ուսումնականները և մանաւանդ աշակերտաց ծնողքը՝ որ իրենց ներկայութեամբ յիշեալ աղղօլու կարեւոր հանդէսնը պատուեն:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Այնչաւ շարժու 25 կողով աֆիոն ծախուեցաւ 187 զուրուշի չէքին. քանի մը օրէ ետե զնոյ առնողները շանալով՝ հետգհեաէ մինչև 230ի ելաւ և ընդամենը 150 կողով ծախուեցաւ: Արհաստանի համարը Այսու ամենայնիւ չկարծուիր թէ այս զինը կրնայ հաստատուն մնալ. վանդի այս տարուան հունձը առաւ կերեւի, Բամպակը կուզուի միշտ և դիւրալաճաւ է 665-685 զուրուշի ըստ ատեակին: Տորանին փալաճաւին և բուրղին փոփոխութիւն մի չեղաւ:

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԻԶՄԻՐԻ ԹՈՎԵԶԵՐԱՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

Ա.Օ.Գ.

Ծովեգեքը անշարժ ստացուածք ունեցող յարգեալ իմաց կարողի, քէ իրենց սեպհականութեան քաղաքը ծովեգեքաց ընկերութեան պաշտօնատան մէջ կարողացուելու համար որոշուեցան երկուքաքի, ջորեքաքի և հինգաքի օրերը, ըստ Ֆրանկաց առատուուն ժամը 9ին մինչև կէսօր:

Իզմիր, 1-13 Ընկերութեան նախագահ Յուլիս 1869: ՕԿԻՄՍԹ ՏԻՍՕ

ՀԻՒՆԳԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

ԻՆՉԱՆՏԻ ԶՈՒՆՆԵՐ

Զ.Ա.Յ.Ի. ՀԻՒՆԳԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

Մարդոց ըզայն գրութեան (սիթեթ) շատ յոգնած ուսուցիչ աստիճան արտ մըն է և չիղերուն ամենափոքրիկ շարժումը կամ զըրգը արտ թիւնը զշտալի է յոյժ. վանս զի ուր գտնուելու է անոր զեմ զը՛ — Միակ զեղը այս է. քիչ խաղ զինի, զարեւոյր, և ողեւից ըմպելիք. և աւելի աղէկ կըլլայ որ բոլորուն հեռանաւ ունեցուի, և ամենին չիտու. նմանապէս խոհիւ մի խաղ, և անոր անը թիւնը թիւնը (չոյ) զո՛հ կըրի: Կարելի եղածին չափ մալուր օր ծծէ, ամեն զիղեր իմ զեղահաստեղեւ ելեք կամ շոբո հաբըլի շատ միս կէր և համեմունքը (սոլո) հեռի կեցիք: Եթէ իսկ արտակար կանաները ճշտութեամբ ՚ի գործ զնելու ըլլաւ, միտքը շատով պիտի հանդուստանայ, մարմնի առողջ պիտի ըլլայ և պիտի մտնաւ թէ ըզայ շարժումը անեցար:

ԱՆԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՒՄԵՐԱՅ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ թէ կըլլանք չափէն աւելի ջրալից կըլլան կամ բաւական չեն ըլլալ: Թէ քաղք կամ աղաղ երկիւմանց կը համին կամ թէ աւելցան մէջ ցաւեր կը դըրանան մէջին համապատասխանած մտքը: Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պիտի չըլլաւ օտէի զըրգահաստեղը ամառը աղաղ հրահանգաց համեմատ և անոր սպեղանիքը չըփեւ երկիւմանց վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը: Այս գործները անմիջական օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ, այնինչ ուրիշ զեղերը զուր տեղը գործարանած պիտի ըլլան:

ԱՍԼԱՌԱՅԻ ԱՐԻՈՒԹԻՒՆ

Քր և է զեղ մի չիղար տառերի գործիւնը նորոգել և աղէկցնել զայն շատով ինչպէս այս զեղահաստեղը որոնք քնարեք խառնութեան կամ վարժար կերպուրէ պատճառաւ ըլլալ թի թի կըլլան ու կըլանեն և կը համին ՚ի խարդ (հոբո հէյէր), որուն գործողութիւնը կը կարգաւորեն. չիղերու աստիճանը (սոլո) զեղերու մէջ սրանչիւն ներքոնութիւն մի անի և լեղրի ու ստատարի ամեն անկարգութիւնները միշտ կը բժշկէ:

ԲՈՐԲՈՒՄԻ ԹՈՎԵՐԱՅ ԶՈՒՆՆԵՐ (ՄԵՐԻՄ) Զ.Ա.Յ. Ի. ՀԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շնչատութեան միջաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնը ամեն արտէն աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վտանգաւոր է: Ասոց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջին նշանները կրնան միշտ կարգաւորել. Հուլիս օտէի հաշակաւոր զեղահաստից միջոցաւ: Ասոց շատով կը գործանեն ալեւան մը և է աւաճանակեայ անշարժութիւնը, կը թիւնցնեն խոցած շնչաբանիքը, կը բարեխոսեն շնչատութեան աստիճանը արագութիւնը և կարողութիւնը կուտան շնչափոխի ու թորերուն զիւրութեամբ ու կանաւորապէս գործելու: Այս զեղահաստեղը՝ իրենց մարդկական զորութեամբ կը սրեն արեւը ամեն աղաղակ ինչպէս է, և ախ կըլանակու կը գործանեն զըրգութիւնը (սիթեթ) ընդհեմ ճիւղական անի, շնչաբանութեան և ուրիշ թորային սկարութեանց:

ՏԻՒՆՆԵՐԱՅ ԱՐԿԱՅԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ ԵՐԻՒՄԵՐԱՅ

Տիւրքութեան, թուրքութեան և ըզայաւութեան զեղերու մէջ, որոնք սր և է բնական կամ զերեքական չափազանցութեան յաւաք եղած են, այս զեղահաստից արշալիւ և նորոգել ներքոնութեանը մեծապէս օգտակար է. քանզի մարդութիւնը կը վերահաստատուէ, մարմնոյն ամեն հիւլթոց թափուրը կը կանաւորուի, ըզային զըրգութիւնը կը գործանէ, հիւանդին միտքը կը յարգուրէ և զեղահաստեղութիւնը ձեւը կը լեւրէ:

Հուլիս օտէի զեղահաստեղը ամենին օգտակար զեղերն են հետաւեալ հիւանդութեանց համար:

- Շնչաբանութիւն, Յոտացութիւն, Թորացութիւն, Մոլորտային աստիճան, Տեւաւտութիւն, Յոտը որովայնի, Խիթ (սոլո), Զրգողութիւն, Միջաբերութիւն, Հարբուղի, Անարողութիւն, Բարբուրան, Ծիւրական անի, Կալուկի, Ախար ընդերաց, Թանջ (սիթեթ), Բարբախտի օրով, Անանաութիւնը կուխոյլ պարանոցի, Բար կամ խիճ միջաւանց, Վերնոտութիւն, Նոցի, Մորթային հիւանդութիւնը հիւանդութիւնը Գլխացութիւն, Թիւնը, Գորայցաւ, Արարկութեան անար, Խոցողութիւն:

Այս զեղահաստեղը, որ կը շինուի Հուլիս օտէ ըզին անձնա կան վերապատութեամբ, կը վաճառուի իւր գործարանը ՚ի Լուսան, Սիթեթ կըլան թաղութիւնը 244, ՚ի զին 1 և 1 1/2 ըլլան, 2 3/4 և 4 1/2 ըլլան թաղութիւնը, ըստ մեծութեան տիպոց:

Խոյնաղիւր—տէր իրաւոյն, Գ. Պալապալըն:

Ի ՏԻՒՆՆԵՐԱՅ ԱՐԿԱՅԻՆ ԱՐԿԱՅԻՆ ԱՐԿԱՅԻՆ